

Nr 308

Av herr **Anderson, Carl Albert, m. fl.**, om inrättande av en personlig professur i modern politisk och social historia för docenten *Sven Ulric Palme*.

(Lika lydande med motion nr 463 i Andra kammaren)

Vid 1960 års riksdag motionerades (FK nr 168, AK nr 206) om inrättandet av en av de av 1947 års riksdag beslutade professurerna i modern politisk och social historia såsom en personlig professur för därvarande e.o. forskardocenten S. U. Palme.

I motionen redogjordes för de förslag och utredningar som låg till grund för 1947 års beslut, vars verkställighet då uppsköts endast med hänsyn till "önskvärdheten av att tillgången till kompetenta sökande till dessa professurer säkerställas" (Kungl. Maj:ts proposition nr 272/1947). Där åberopades också att Uppsala universitet i petita upprepade gånger begärt den i princip beslutade professurens uppförande på stat och att detta önskemål tillstyrkts av kanslern för rikets universitet, då tillgången på kompetenta sökande sedan länge vore säkerställd.

Vidare anfördes att Palmes forskartjänst utginge den 30 juni 1960 och att det vore väl motiverat att trygga hans arbetsmöjligheter och den moderna historiens ställning inom den vetenskapliga forskningen och undervisningen, allrahelst som Palme upprepade gånger stått på professorsförslag och hade en starkt lovordad vetenskaplig produktion också inom området för modern politisk och social historia.

Statsutskottet, som icke var berett tillstyrka bifall till förslaget, ville dock "med hänsyn till den enligt utskottets mening stora betydelsen av undervisning och forskning inom ifrågavarande ämnesområde framhålla önskvärdheten av att en professur med denna inriktning kommer till stånd". Utskottet förutsatte också att Kungl. Maj:t i så fall skulle ta vederbörlig hänsyn till vad som må tala för en personlig professur för Palme. Riksdagen följde utskottet.

Sedan saken 1960 behandlades har omständigheter tillkommit som gör det motiverat att ånyo pröva frågan.

1. Tio av landets tolv professorer i historia, stadshistoria och ekonomisk historia har i en skrivelse med anledning av motionen uttalat att det vore en angelägenhet av största vikt att Palme genom att erhålla en akademisk lärostol bereddes tillfälle att fullfölja sina forskningar. Denna skrivelse, som var ställd till statsutskottet men som ingick sent och som därför icke torde ha hunnit beaktas vid riksdagsbehandlingen, hade följande lydelse:

I anledning av de i riksdagens båda kamrar väckta motionerna om en personlig professur för e.o. forskardocenten vid Uppsala universitet, fil.dr Sven Ulric Palme, få undertecknade professorer i historia, ekonomisk historia och stadshistoria anföra följande.

Docenten Palme har länge intagit en framskjuten ställning bland svenska historiker och vid upprepade tillfällen tillerkänts en god professorskompetens av ett stort antal sakkunniga samt tre gånger blivit uppförd på förslag till professur i historia, i Köpenhamn 1950, Uppsala 1952 och Stockholm 1957. Om hans vetenskapliga produktion kan allmänt konstateras, att den är synnerligen omfattande och mångsidig, att den lett till betydelsefulla resultat på vitt skilda områden och att den vittnar om en mindre vanlig uppslagsrikedom och analytisk förmåga. Ytterligare bör sägas, att docenten Palme i sin forskning visat sig internationellt orienterad i högre grad än fallet brukar vara med svenska historiker.

Efter att tidigare främst ha behandlat ämnen inom nordisk historia under medeltid samt 1500- och 1600-tal, har docenten Palme på senare år inriktat sin forskning på modern politisk och social historia. Ett 1949 tryckt föredrag "Byråkratien som historiskt problem" skisserar ett socialhistoriskt forskningsprogram, som i viss mån exemplifieras i en senare uppsats med ämne från fransk socialhistoria "Intendenternas ombud. Till frågan om det moderna tjänstemannabegreppets uppkomst i Frankrike". Till den franska revolutionens och napoleonstidens historia hänföra sig även de i manuskript föreliggande studierna "Revolution och reaktion. Ett bidrag till frågan om den napoleonska diktaturens politiska förutsättningar" samt "Studier i fransk press- och opinionshistoria under Napoleon", vilka båda varit föremål för sakkunniggranskning vid senaste professorskonkurrenser. I likhet med den tryckta uppsatsen har de karakteriserats som värdefulla bidrag till tidens franska historia, och en av de sakkunniga, professor Torvald Höjer, har funnit det vara "ur den svenska historievetenskapens synpunkt synnerligen önskvärt, att de i så fullständig form som möjligt bli tillgängliga på något av de tre stora språken".

I andra skrifter har docenten Palme behandlat ämnen inom den moderna stormaktspolitikens ram. Förutom mera recentionsartade artiklar kan nämnas uppsatserna "Politics and economic theory in the Atlantic Charter", "Politics and economic theory in the allied planning for peace, 1944—1945" samt det i manuskript föreliggande arbetet "Det italienska vapenstillståndet 1943", som vid senaste professorskonkurrensen positivt bedömdes under framhållande av att författaren på ett skickligt sätt bemästrat de icke minst källmässigt besvärliga problemen. Överhuvudtaget har docenten Palme förvärvat en ingående kännedom om källmaterial och litteratur på sitt nya arbetsfält. Det bör i detta sammanhang också framhållas, att han bedrivit långvariga forskningar i utländska arkiv och bibliotek, senast i franska och italienska, där han bl.a. fullföljt de forskningar som låg till grund för nyssnämnda arbete om Italiens kapitulation.

Docenten Palme har vidare inlett en serie undersökningar inom svensk parti- och presshistoria under åren före första världskriget, som tills vidare resulterat i en nyligen utgiven bok "Karl Staaf och storstrejken 1909". Genom att framdraga nytt källmaterial och framför allt genom att kritiskt analysera det hittills tillgängliga har han här lyckats ge ny belysning åt denna partipolitiska kris. Det bör slutligen nämnas att docenten Palme anförtratts uppdraget att i ett samlingsverk om Stockholms stad utarbeta avsnittet om Stockholms socialhistoria under de sista hundra åren.

Docenten Palmes forskardocentbefattning vid Uppsala universitet upphör med utgången av juni månad innevarande år. Det synes oss vara en angelägenhet av största vikt, att han genom att erhålla en akademisk lärostol beredes tillfälle att fullfölja sina forskningar och samtidigt göra en insats inom vetenskaplig undervisning, för vilken han genom sin uppslagsrikedom och arbetsintensitet har ovanliga förutsättningar. Vi få därför livligt tillstyrka att för honom inrättas en personlig professur.

Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm den 22—24 februari 1960.

Sven A. Nilsson
Professor i historia Uppsala

Karl-Gustaf Hildebrand
Professor i ekonomisk historia
Uppsala

Sture Bolin
Professor i historia Lund

Jerker Rosén
Professor i historia Lund

Oscar Bjurling
Professor i ekonomisk historia Lund
Göteborg

Erik Lönnroth
Professor i historia Göteborg

Artur Attman
Professor i ekonomisk historia
Göteborg

E. Söderlund
Professor i ekonomisk historia
Stockholm

Folke Lindberg
Professor i stadshistoria Stockholm

Gunnar T. Westin
Professor i historia Stockholm

2. Palme innehar sedan 1 oktober 1960 tjänst som universitetslektor. Detta är som bekant en ren undervisningstjänst. Palme har dock kunnat genom flera smärre skrifter väsentligt utöka sin vetenskapliga produktion inom den föreslagna professurens område. Dessa skrifter är: "C. F. Pechlin i andra kammaren 1909" (i Festskrift till Georg André), "Karl Staaff, Otto von Zweigbergk och Carl Carlsson Bonde 1911" (i Scandia 1960), "Befolkningsutvecklingen som bakgrund till partiomvälvningen 1738" (i Scandia 1960) samt "Facts and aspects of the industrial revolution" (i Scand. Economic History Review 1960).

Med anledning av vad vi sålunda anfört får vi härmed föreslå,

att riksdagen måtte besluta att inrätta en av de år 1947 i princip av riksdagen beslutade professurerna i modern politisk och social historia såsom en personlig professur för universitetslektorn S. U. Palme, alternativt

att riksdagen måtte uttala önskemålet att den 1947 beslutade professuren vid Uppsala universitet i modern politisk och social historia med det snaraste kommer till stånd och att den då torde böra inrättas som en personlig professur för Palme.

Stockholm den 25 januari 1961

Carl Albert Anderson

David Ollén

Rolf Kaijser